Karvio-Lepikkomäki
Varistaipale
Suurmäki
Palokki
Petruma
Lajunlahti

Pohjois-Heinäveden kylät ry

KYLÄSUUNNITELMA

2013–2020

Sisältö

1 Esipuhe 3
2 Pohjois-Heinäveden kylät 4
2.1 Karvio-Lepikkomäki 4
2.2 Varistaipale 5
2.3 Palokki 7
2.4 Suurmäki 9
2.4.1 Valamon luostarin tulevaisuuden näkymiä 9
2.5 Lajunlahti 11
2.6 Petruma 11
3 Vapaa-ajan asukkaat 12
3.1 Vapaa-ajan asukkaille tehdyn kyselyn tulokset 13
4 Pohjois-Heinäveden kylien asukkaat 19
4.1 Kylien asukkaille tehdyn kyselyn tulokset 19
5 Pohjois-Heinäveden yrittäjät 21
5.1 Yrittäjille tehdyn kyselyn tulokset 21
5.2 Palautetta kunnalle ja päättäjille yrittäjiltä 22
6 Yhteenveto 23
6.1 Hanketyöryhmän näkemys tulevasta kehityksen suunnasta 25
7 Lopuksi 28

1 Esipuhe

Viisi vuosikymmentä sitten kaikki Pohjois-Heinäveden kylät olivat väkirikkaita, kasvavia perusmaaseutukyliä, joiden elinolosuhteet määräytyivät maa- ja metsätalouden kehittymisestä. Takana oli sodan jälkeinen kasvun- ja kehityksen vuosikymmen. Palvelut kasvoivat ja kehittyivät alueelle ja sen kyliin väestön tarpeen mukaan. Jokaisessa kylässä oli koulu, kauppa, posti, pankkipalvelut ja joukkoliikenne kuljetti silloin vielä huonoja teitä pitkin kylien ihmisiä kirkonkylään ja lähikaupunkeihin silloin kuin asiointitarpeet olivat ajankohtaisia.

Työpaikat olivat maa- ja metsätaloudessa ja kesäisin myös puutavaran uitossa kaikilla kolmella kanavalla. Kuntakeskuksen kaukainen sijainti ja huonot tieyhteydet eivät olleet kohtuuton haitta vaan se tuntui hyväksyttävältäkin. Kylien ihmisten oli sopeuduttava.

Näiden vuosien jälkeen ovat seuraavat vuosikymmenet olleet suurten muutosten aikaa. Erityisesti kuusikymmenluvun voimakas muuttoaalto tyhjensi kyliä, jolloin ihmiset muuttivat työn, opiskelun ja muutoinkin paremman elämän toivossa kaupunkeihin, ruuhkasuomeen ja Ruotsiin. Yhden vuosikymmenen aikana lähes puolet väestöstä muutti ja se merkitsi kylien tulevaisuudelle, ei kuoliniskua, mutta uutta sopeutumista. Kaikki vuosikymmenet sen jälkeen on ollutkin sopeutumisen ja muutoksien hyväksymistä.

Viimeksi kuluneiden vuosien kehitys on aiheuttanut tarpeen suunnitella kuntamme Pohjoisosan kylien tulevaisuutta yhdessä ja erikseen. Tavoitteena olisi kääntää kehityksen suunta nykyisestä parempaan. Kaikilla kylillä on syntynyt aito huoli vuosien saatossa väestön kehityksestä, palvelujen saatavuudesta sekä niiden turvaamisesta. Kysymys on elämisen ja asumisen mahdollisuuksista sekä välttämättömistä palveluista, oli sitten kotikylämme ja asumuksemme missä tahansa kylän kulmassa.

Pohjois-Heinäveden kylät ovat yhdessä laatineet tämän suunnitelman. Suunnitelma on erinomainen osoitus kylien yhteistyöstä ja se on syntynyt tarpeesta. Suunnitelma on mittava tutkimus kylien nykytilasta ja kartoitus asukkaiden tulevaisuuden toiveista ja odotuksista. Kyläsuunnitelma on selvitys niistä mahdollisuuksista ja hankkeista, jotka merkitsevät vaikka vain osittainkin toteutuessaan uutta suuntaa kylien kehitykselle. Suunnitelmassa on yhteisesti hyväksytyt tavoitteet ja niiden toteutuminen tulevina vuosina on mahdollista vain kylien omalla aktiivisuudella ja yhteistyöllä. Kyläsuunnitelma on työkalu ja asiakirja kylien omien tavoitteiden edistämiselle sekä hankkeiden toteuttamiselle. Siis kylän ja kylien paremmalle tulevaisuudelle.

Nöyrä kiitoksemme kaikille, jotka olette olleet aktiivisesti mukana vaikuttamassa ja tekemässä suunnitelma laatimisesta totta. Erityiskiitokset ansaitsevat monet kyläaktiivit, jotka mahdollistivat kyselyjen toteuttamisen, suunnitteluohjausryhmä ja tutkimuksen tekijät.

Karviossa 30.11.2012.

Timo Kukkonen
Puheenjohtaja

Veli-Pekka Hartikainen
Hankevastaava

2 Pohjois-Heinäveden kylät

2.1 Karvio-Lepikkomäki

Pohjois-Heinäveden alueen keskuspaikaksi on muotoutunut Karvion alue. Koko seudun kehitykselle on ollut merkittävää kanavien ja vesireittien rakentaminen ja käyttö. Kun Karvion kanava valmistui vuonna 1896, se toi mukanaan säännöllisen vesiyhteyden Kuopioon. Viime vuosisadan alusta alkaen säännöllinen laivaliikenne on ollut kesäisin lähes jokapäiväistä Kuopio-Savonlinna reitillä. Karvion ja koko Pohjois-Heinäveden kehitykselle on ollut merkittävää kanavan ja kanavien valmistumisesta lähtien puunuitto, jota suoritettiin hyvinkin suuria määriä aina 1960-luvulle asti. Tästä johtuen työpaikat olivat kesäisin uittotyöpaikkoja Karviossa ja Varistaipaleella. Nykyään Karviossa sijaitsee kauppa, koulu, jakeluasema, lomakylä, leirintäalue ja tilausravintolana Karvion Kievari. Karvion ollessa kylien keskuspaikkana ja risteyspaikkana joukkoliikennepalvelut toimivat paremmin kuin muissa kylissä.

Kuntoutus-, koulutus- ja asuntosäätiö on rakennuttanut toimintakeskuksen Karvion kaupan viereen. Kuntoutus-, koulutus ja asuntosäätiö tuottaa eritasoisia asumispalveluja kehitysvammaisille Karviossa sekä Leväniemessä. Lisäksi Karvion keskuksessa toimii pesula, joka tuottaa palveluja paikkakunnalle. Pankki lopetti toimintansa 2011 keväänä. Kyläyhdistyksen ohella Karviossa on aktiivinen vapaapalokunta, jonne on sijoitettu tarvittava kalusto pelastustoimintaa varten. Harrastusmahdollisuutena on kylien asukkailla hiihtoladut ja moottorikelkkareitit. Kesäteatteri on toiminut harrastajavoimin. Ulkoliikuntapaikka valmistui vuonna 2010 Karvion koululle, johon kuuluu monipuolinen urheilukenttä ja jääkiekkokaukalo. Seuraavassa kuviossa Karvion ja Lepikkomäen asukasmäärät vuonna 2011.

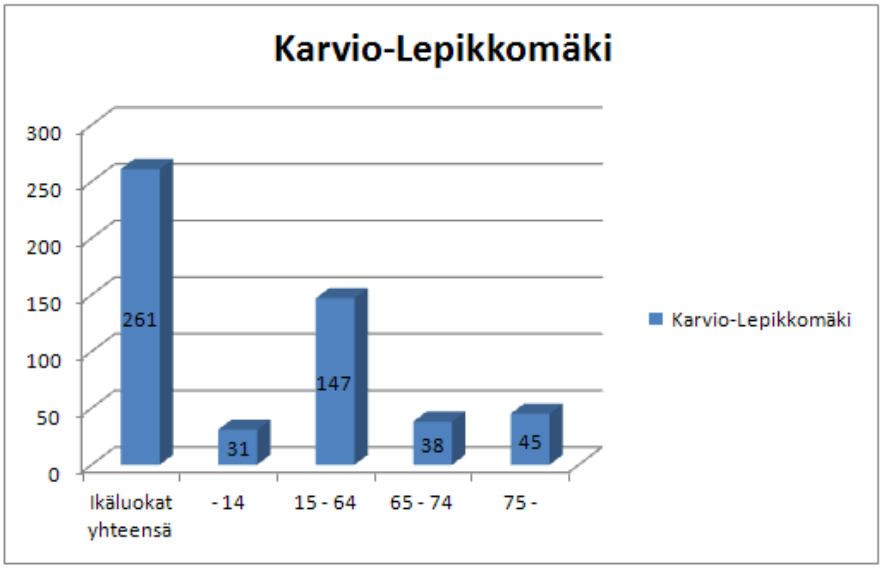

Karvion ja Lepikkomäen asukasmäärät (Tilastokeskus 2011).

Ensimmäinen joulujuhla Karvion koulussa joulukuussa vuonna 2011.

2.2 Varistaipale

Toinen Pohjois-Heinäveden kylistä, jonka kehitykseen ja tunnettuuteen on ratkaisevasti vaikuttanut vesireitti ja siihen rakennetut kanavat, on Varistaipale. Varistaipaleen matkailullinen tunnettavuus on säilynyt ja lisääntynyt huviveneily

on tuonut lisää kotimaista ja kansainvälistä tunnettavuutta. Vielä neljä vuosikymmentä sitten Varistaipale oli kylän huomioiden palveluvarustuksiltaan Pohjois-Heinäveden monipuolisin. Kolme kauppaa, kaksi pankkia ja posti ja kyläkoulu olivat elävän kylän mittareita.

Nykyään väki on vähentynyt mutta Pohjois-Heinäveden kylistä Varistaipale on aktiivisin kylätoimija. Kyläläisten yhteisin ponnistuksin on jo toteutunut kyläranta, ja uusi sauna ovat valmistumisvaiheessa. Hanke on saanut EU-rahoituksen. Kesäisiä tapahtumia rannassa ovat kylän kokoontumiset ja ekumeeninen kesäkirkko. Lähes ympärivuotisesti käytössä ovat Taivalkota vaellusreitistöineen. Talvisin hiihtoladut luostareihin ja kesäinen patikointi ovat liikkumismuotoja, jotka näyttävät lisäävän matkailijoiden kiinnostusta. Varislammen kiertävä yli kilometrin mittainen pitkospuupolku on ainutlaatuinen kokemus luostarivaeltajille ja muillekin vaeltajille. Tunnettu kesätapahtuma on jokakesäinen puistokonsertti kanavapuistossa. Naiset nipunlaskussa tapahtuma on järjestetty vuosina 2004 ja 2007. Varistaipale on valittu Etelä-Savon Vuoden kyläksi vuonna 2004.

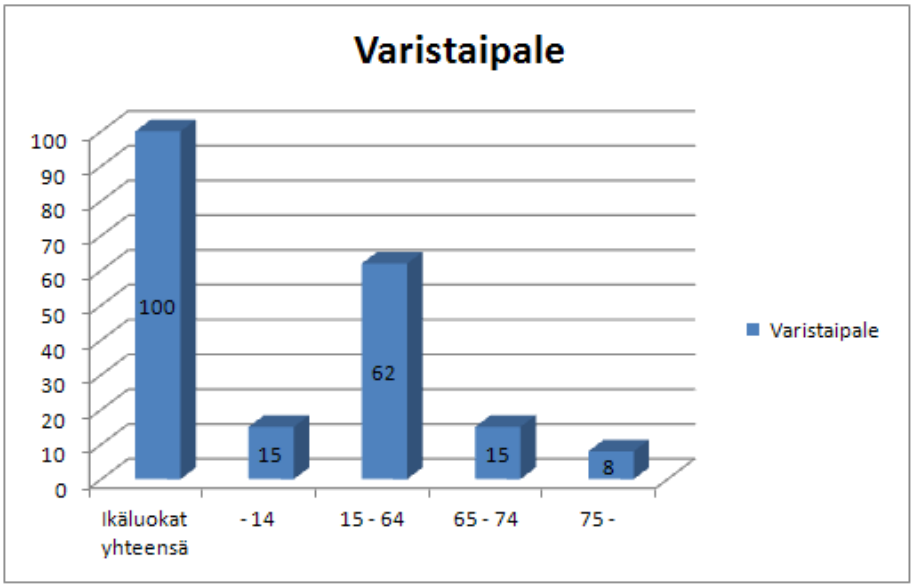

Varistaipaleen asukkaat (Tilastokeskus 2011).

Varirannan uusi saunarakennus lokakuussa 2012.

Varirannan uusi saunarakennus on myönteinen esimerkki kyläläisten yhteistyöstä ja talkoohengestä. Sauna palvelee niin pieniä uimakoululaisia kuin avantouimareitakin. Saunakamarissa voidaan järjestää erilaisia kokoontumisia ja pienimuotoisia tapaamisia. Myös matkailijat ovat tervetulleita virkistymään rantasaunalla.

2.3 Palokki

Kunnan pohjoisin kylä on Palokki. Se sijaitsee runsaat kolmekymmentäviisi kilometriä kuntakeskuksesta. Kylällä on hyvin tunnettu historia, joka juontaa juurensa jo 1800-luvulle. Kylässä on sijainnut ja toiminut pohjoismaiden suurin sahalaitos. Laitos käytti vesivoimaa ja lopetti toimintansa 1900-luvun alkupuolella. Kylällä on siis vahva teollinen perinne.

Viime vuosisadan puoliväliin saakka kylälle oli omaleimaista koskien merkitys maan kuuluina lohikoskina. Palokissa vieraili kuuluisia kalastuksen harrastajia. Kylä eli sahasta ja koskista. Ensimmäinen laivayhteys Kuopioon toimi myös Palokista, aikana, jolloin Karvion ja Varistaipaleen kanavia ei ollut vielä rakennettu.

Uuden tunnettavuuden Palokin kylään toi Lintulan luostarin perustaminen ja nunnien muutto 1940-luvun lopulla Venäjältä Suomeen. Kylä sai jo 1950-luvulla hyvän matkailullisen pohjan luostarista. Seuraava suuri asia oli Palokin voimalaitoksen rakentaminen runsas 50 vuotta sitten. Koskien kuivaaminen merkitsi kylän muuttumista ja muuttotappion käynnistymistä. Väestön vähenemisen myötä loppuivat kylän palvelut.

Luostarissa vierailee noin 30 000 henkilöä vuodessa. Vesiliikennettä palvelee laituri, josta moni matkailija poikkeaa kesäisin luostariin ja Ronttopuistoon, joka toimii kesäaikana kahvilana. Lisäksi kylän entisessä koulussa palveluja tuottaa yksityinen hoitokoti. Palokin koskien vapauttamista toivotaan, mikä olisi toivottu lisä matkailulle.

Ronttopuiston kahvila Palokissa.

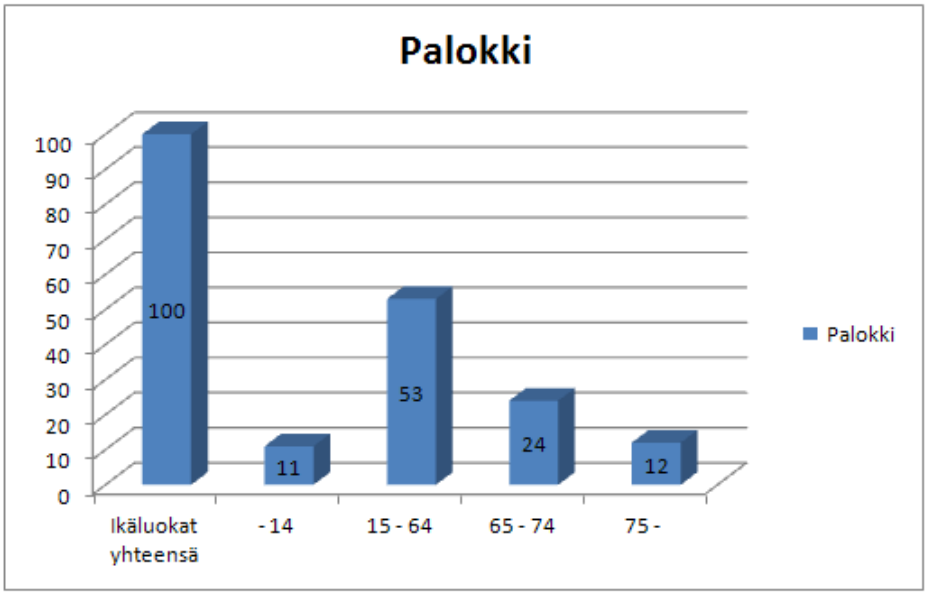

Palokin asukasmäärä vuonna 2011 (Tilastokeskus).

2.4 Suurmäki

Suurmäen ja Papinniemen kylät muodostavat Suurmäen. Koko alueen kehitykseen tuli vahva leima jo noin 60 vuotta sitten. Valamon luostari alkoi kehittyä vilkkaaksi matkailukohteeksi. Valamon luostari harjoittaa nykyään monipuolista ja tasokasta palvelutoimintaa. Luostarin yhteydessä toimii muun muassa kansanopisto, kirjasto, museo ja hotelli. Toinen merkittävä laitos palvelun tuottajana on Leväniemi-säätiö, joka on erikoistunut kehitysvammaisten hoiva- ja huolenpitopalveluihin.

2.4.1 Valamon luostarin tulevaisuuden näkymiä

Valamon luostarin toiminta jatkuu vuosikymmenten perinteen mukaan ja vakaalla uralla. Matkailijoiden ja pyhiinvaeltajien määrä on säilynyt vakaana vuodesta toiseen ja odotettavissa on, että se säilyy yli 100 000 vuosittaisen vierailijan lukemissa. Venäläisten pyhiinvaeltajien määrä on ollut säännönmukaisesti kasvussa ja vuonna 2012 venäläismatkailijoiden osuus oli noin 18 %.

Valamon opisto on tärkeä toimija luostarin yhteydessä. Opiston toiminta on ympärivuotista ja sen oletetaan jatkossa entistään vahvistuvan.

Valamon yhteydessä toimiva Valamon palvelusäätiö on suunnitellut laajentavansa toimintaa rakennuttamalla lisää vuokra-asuntoja sekä tehostetun palvelun asuntoja ikääntyville ihmisille. Suoritetuissa kyselyissä on varsin iso joukko ortodoksista kulttuuria ja elämäntapaa kunnioittavia ihmisiä ilmaissut halukkuutensa muuttaa Valamon lähistölle asumaan. Hanke toisi myös uusia pysyviä työpaikkoja alueelle.

Valamo on jatkossakin alueen keskeisin markkinointitoimija. Luostari käyttää vuosittain yli 100 000 euroa yleiseen markkinointiin, jolla se hyödyntää myös alueen muita yrityksiä. Yhteistyö alueen toimijoiden kanssa on luostarin keskeinen toimintaperiaate.

Valamon luostarin vahva hengellinen elämä ja ortodoksisen veljestön rukouselämä on luostarin toimintaperiaatteena jatkossakin, vaikka maallisen elämän muoto ympärillä vaihtelee aikojen mukana.

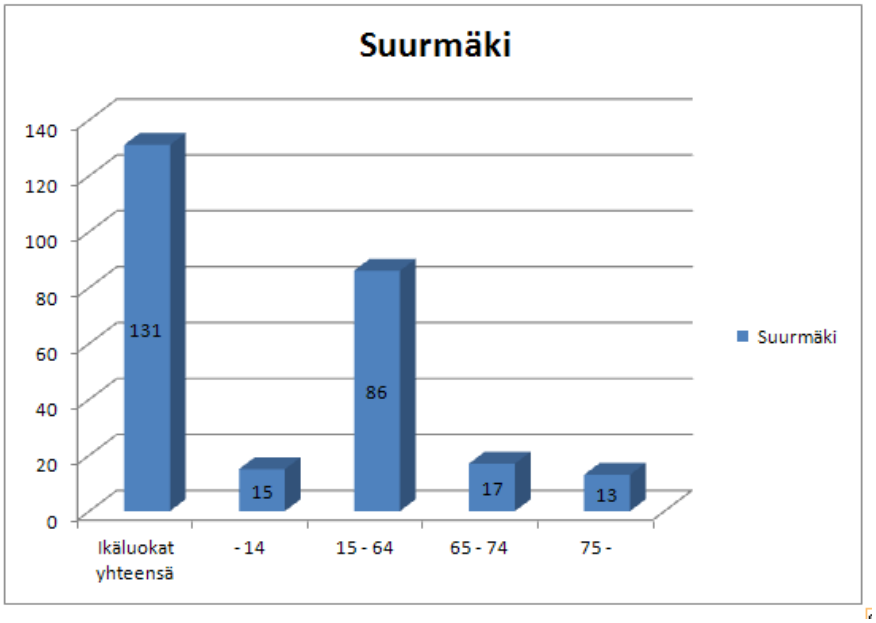

Suurmäen asukkaat vuonna 2011 (Tilastokeskus).

2.5 Lajunlahti

Lajunlahdessa ei ole varsinaista kyläyhdistystä, mutta toiminta on keskittynyt alueella aktiivisesti toimivan Kohmansalon metsästysseuran ympärille, joka järjestää erilaisia tapahtumia. Myös Lajunlahden seudun asukkaat ovat aktiivisesti mukana koko alueen toiminnassa. Lajunlahden nykyinen asukasmäärä on 157 Tilastokeskuksen mukaan. Kun Lajunlahden koulu lakkautettiin, niin oppilaat siirtyivät Karvion uuteen kouluun ja kylän toiminta keskittyy näin ollen Karvion suuntaan. Lajunlahden alueella on paljon vapaa-ajan asukkaita.

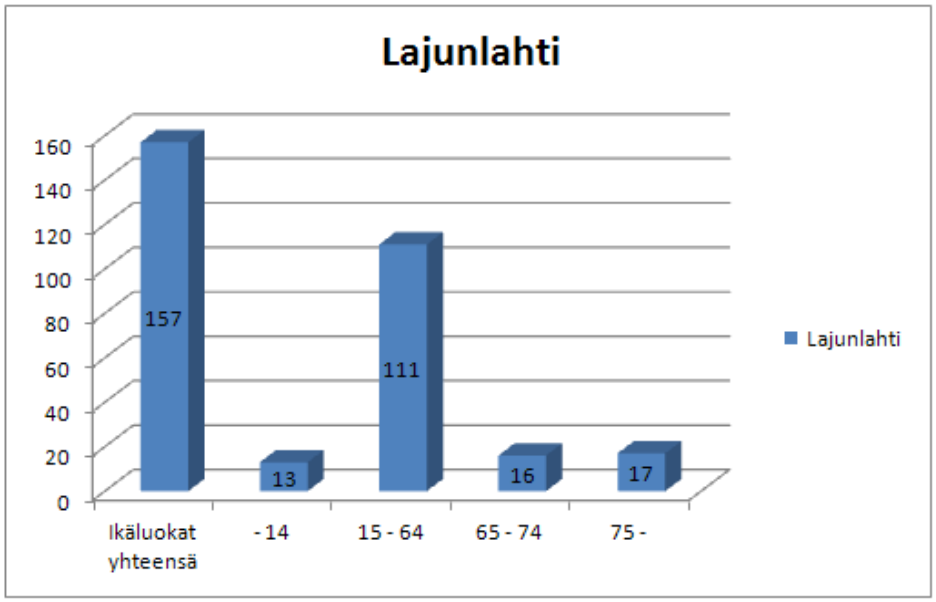

Lajunlahden asukasmäärä vuonna 2011 (Tilastokeskus).

2.6 Petruma

Petruma on Pohjois-Heinäveden kylistä on väestömäärältään pienin. Kylä on kokenut viimeisten vuosikymmenten aikana suuren väestön vähenemisen. Petruma on ollut historiansa aikan maa- ja metsätalousvaltainen ja kylän kehittymistä on rajoittanut huonot tieyhteydet ja sijainti itäisimmässä osassa kuntaa.

Vielä kuusikymmentäluvulla kylän peruspalvelut olivat hyvät. Kylässä oli koulu, kauppa, posti sekä julkiset liikenneyhteydet tieolosuhteista huolimatta olivat kunnosssa. Seitsemänkymmentäluvun puolivälissä tapahtunut kyläkoulun lakkauttaminen käänsi merkittävästi kehitystä huonompaan suuntaan.

Kylän tieyhteys on ollut Heinäveden kunnan huonoin aina näihin vuosiin asti. Runsaasta muuttotappiosta johtuen väestön ikärakenne on kehittynyt viime vuosikymmeninä epäedullisesti.

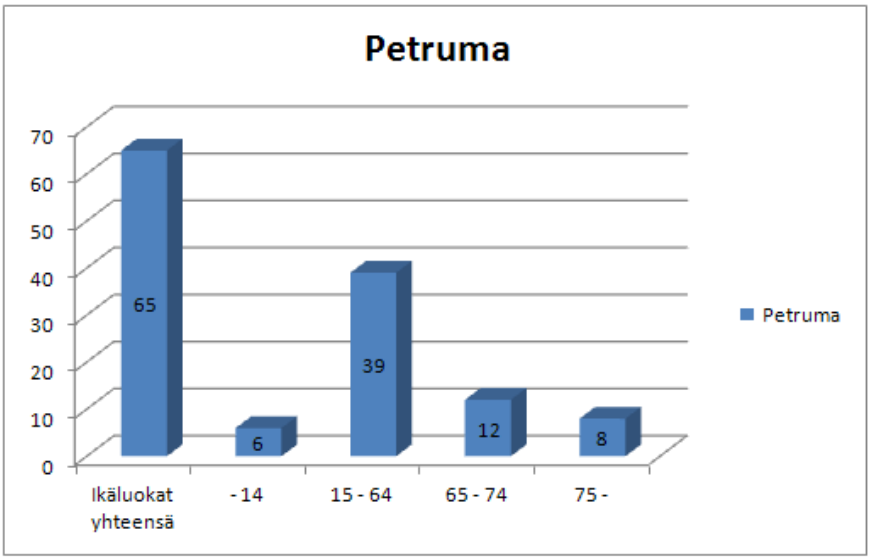

Petruman asukkaat vuonna 2011 (Tilastokeskus).

Nykyään Petrumalla asuu Tilastokeskuksen mukaan 65 asukasta. Alueella on monimuotoisia hevostiloja, joissa on ravi- ja ratsastustoimintaa. Väestömäärään nähden alueella on paljon monipuolista yritystoimintaa ja etenkin nuoria sekä keski-ikäisiä yrittäjiä. Petrumalla on myös paljon vapaa-ajan asukkaita.

3 Vapaa-ajan asukkaat

Vapaa-ajan asutus on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana, ja mökkiläiset käyttävät kasvavassa määrin mökkikunnan yksityisiä ja kunnallisia palveluja. Va-

paa-ajan asumisesta on tullut maaseudun kehityksen tärkeä tekijä. Mökit ovat yhä paremmin varustettuja ja etätyöskentelyn mahdollistavia paikkoja. Heinävedellä oli Tilastokeskuksen mukaan kesämökkejä vuonna 2010 1699 kappaletta. Kesämökkien määrästä on puolet paikkakuntalaisten ja puolet ulkopaikkakuntalaisten omistuksessa (Heinäveden kunta 2011). Pohjois-Heinäveden osuuden kesämökeistä arvioidaan olevan noin 35 prosenttia. Näin laskettuna Pohjois-Heinävedellä on noin 300 ulkopaikkakuntalaisten mökkiä.

3.1 Vapaa-ajan asukkaille tehdyn kyselyn tulokset

Kysely tehtiin sekä sähköisenä että kirjeitse heinä- ja elokuun aikana ja sen tavoitteena oli selvittää ensimmäisen kerran vapaa-ajan asukkaiden mielipiteitä Pohjois-Heinäveden palvelujen parantamisesta. Saatekirjeen mukana oleva linkki sähköiseen kyselyyn lähettiin sähköpostilla 50 vapaa-ajan asukkaalle ja 60 kirjettä jaettiin palautuskuorineen vapaa-ajan asukkaiden mökkiasunnolle. Kysely tehtiin yhteensä 114 vapaa-ajan asukkaalle ja vastauksia tuli 83 eli vastausprosentti oli 73 %.

Ensimmäinen ja toinen kysymys koskivat vapaa-ajan asumista kylässä, jotka näkyvät taulukoissa 1 ja 2.

Taulukko 1. Vapaa-ajan asukkaiden asumisaika kylässä kuukausina.

Vapaa-ajan asuminen kylässä	n=83	%
1 - 3 kuukautta	53	63,9
4 - 6 kuukautta	22	26,5
7 - 9 kuukautta	6	7,2
10 - 12 kuukautta	2	2,4

Vastaajista suurin osa viettää 1-3 kuukautta vuodessa kylässä, joka on pääosin kesäaikaan ja noin neljäsosa asuu 4-6 kuukautta kylässä. Seuraavassa taulukossa (taulukko 2) kysyttiin vietettyjä vuosia kylässä vapaa-ajan asukkaana.

Taulukko 2. Vapaa-ajan asukkaiden asumisaika kylässä vuosina.

Vapaa-ajan asuminen kylässä	n=83	%
yli 20 vuotta	44	53
0 - 5 vuotta	20	24,1
6 - 10 vuotta	9	10,8
11 - 15 vuotta	7	8,4
16 - 20 vuotta	3	3,6

Eniten vastaajista oli ollut vapaa-ajan asukkaana yli 20 vuotta eli 53 %. Suuri osa vastaajista kertoi olleensa kotoisin kylältä, joten on luontevaa palata tuttuihin maisemiin. Alle viisi vuotta vapaa-ajan asukkaina olleita on lähes 25 %.

Kysymykset 3 ja 4 käsittelivät perheen kokoa ja ikäluokkia. Perheen koko vaihteli yhdestä henkilöstä enimmillään 16 henkilöön. Vastaajista osa laski mukaan lapset ja lastenlapset, jotka eivät asu samassa taloudessa, mutta ovat usein mukana mökillä.

Taulukko 3. Vapaa-ajan asukasperheen ikärakenne.

Perheen ikärakenne	n=83	%
31 - 62 vuotta	61	73,5
yli 63 vuotta	35	42,2
18 - 30 vuotta	18	21,7
0 - 7 vuotta	15	18,1
8 - 12 vuotta	13	15,7
13 - 17 vuotta	13	15,7

Kysymys 5 käsitti osallistumista kylätapahtumiin. Kulttuuri ja perinteet kiinnostavat vapaa-ajan asukkaita. Kolme eniten ääniä saaneita tapahtumia olivat kesäteatteri (63 %), juhannuskokko (61,6 %) ja Naiset nipunlaskussa -tapahtuma (61,6 %). Talviaikaan järjestettävät tapahtumat saivat vähiten ääniä. Seuraavassa taulukossa (taulukko 4) selviää järjestettävät tapahtumat. Vastauksia tähän tuli yhteensä 73. Vähiten kylässä aikaa viettäneet vastasivat kaiken ajan menevän rakentamiseen, mutta jatkossa ovat kiinnostuneita osallistumaan tapahtumiin.

Taulukko 4. Vapaa-ajan asukkaiden osallistuminen kylätapahtumiin.

Kylätapahtumat	n=73	%
Kesäteatteri	46	63,0
Juhannuskokko	45	61,6
Naiset nipunlaskussa	45	61,6
Puistokonsertti	41	56,2
Kyläkahvila	36	49,3
Rantakala	23	31,5
Kylätanssit	17	23,3
Karaoke/lauluilta	15	20,5
Joulun avaus kodalla	10	13,7
Laturetki	9	12,3
Pilkkikilpailut	8	11,0
Jääravit	8	11,0
Perinneruokatapahtuma	8	11,0
Ekumeeninen kesäkirkko	7	9,6
Lasten laskiainen	4	5,5

Kysymykset 6 ja 7 käsittivät palveluja. Päivittäistavarakauppa oli kaikkien vastaajien mielestä tärkein palvelu ja heti sen jälkeen huoltoasema. Seuraaviksi tulivat postipalvelut sekä ravitsemispalvelut, jotka molemmat saivat lähes 40 prosentin osuuden. Loput palvelut jakaantuivat melko tasaisesti. Muita vastauksia oli 13 kpl. Toivottiin nettisivuja, jossa ilmoitetaan kaikki tapahtumat.

Taulukko 5. Kylien tärkeimmät palvelut.

Tärkeimmät palvelut	n=83	%
Päivittäistavarakauppa	83	100,0
Huoltoasema	70	84,3
Postipalvelut	32	38,6
Ravitsemispalvelut	30	36,1
Kiinteistöpalvelut	15	18,1
Muuta	11	13,3
Kauppa-auto	9	10,8
Kampaamo	5	6,0
Hammaslääkäri	3	3,6
Kirjastoauto	2	2,4

Kysymyksessä 7 kysyttiin, mitä palveluja käytettäisiin, jos niitä olisi saatavilla. Maalaistori oli selkeästi toivotuin palvelu.

Loput palveluista jakaantuivat melko tasaisesti. Joulutorin järjestämistä ehdotettiin joka neljännessä vastauksessa. Muut -vastauksia tuli 20, joista kolme kaipasi pankkipalveluja takaisin. Kirpputoria ehdotti kolme vastaajaa. Luontoon liittyen toivottiin kasvi-, lintutuntemus, luontoretkiä ja kajakkivuokraa. Myös moottorikelkkasafaria, skeittiramppia ja beachvolley-kenttää kaivattiin.

Kahvila/ravintola/leipomo oli toivomuslistalla kalasavustamon ohella. Tulevaisuuden toiveissa oli mahdollisesti mökkitalkkaripalvelut, kiinteistönhoitoa/-huoltoa sekä rakentaja- ja remonttipalveluja. Musiikillisia ja yhteislauluiltoja kaivattiin. Opastusta suksien voitelussa talvella sekä infoa kaikista tapahtumista toivottiin. Osa vastaajista ei kaipaa muita palveluja.

Taulukko 6. Näitä palveluja käytettäisiin, jos niitä olisi saatavilla.

Näitä palveluja toivotaan	**n=72**	**%**
Maalaistori	62	86,1
Joulutori	18	25,0
Muuta	15	20,8
Opastettu luontohiihto	9	12,5
Opastettu kalastus	8	11,1
Mönkijäsafari	8	11,1

Seuraavassa taulukossa 7 on vastaukset kysymykseen, mitä tekijöitä kylässä arvostetaan. Eniten ääniä sai luonto ja seuraavaksi hiljaisuus. Kylän tapahtumiin osallistutaan innokkaasti, kuten vastauksesta 5 käy ilmi. Muut -kohtaan vastauksia tuli 20 kpl. Mukavat ja ystävälliset ihmiset, kyläyhteisö ja hyvät naapurisuhteet mainittiin useassa vastauksessa. Monelle paikka on kotikylä, joka tarjoaa mahdollisuuden palata lapsuuden ja nuoruuden maisemiin sekä sosiaalisiin yhteisöihin. Lapsuuden ajoilta tutut kyläläiset, myös savusauna, tuttuus ja nostalgia tulivat esille. Kanavat, luostarit, Valamon kansanopisto, nähtävyydet, oma rauha, viihtyisä miljöö ja sijainti koettiin hyvinä. Seudulla on hyvät marjastus- ja kalastusmahdollisuudet. Paikallisten palvelujen, kuten kauppa ja huoltoasema, ansiosta koettiin, että kaikkea on saatavilla kylässä. Talkootyövoiman yhteishenki ja mökkitalkkarin palvelut saivat kiitosta.

Taulukko 7. Tekijät, joita kylässä arvostetaan.

Tekijät joita arvostetaan	n=83	%
Luonto	80	96,4
Hiljaisuus	52	62,7
Kylän tapahtumat	34	41,0
Muuta	19	22,9

Kysymykseen 9, jossa tiedusteltiin halukkuutta muuttaa kylään vakituiseksi asukkaaksi tuli Ehkä -ääniä eniten. Yhteensä kyllä ja ehkä -äänistä tulee 64,7 %.

Taulukko 8. Halukkuus muuttaa kylään asumaan vakituisesti.

Halukkuus muuttaa kylään	n=82	%
Ehkä	39	47,6
Ei	30	36,6
Kyllä	14	17,1

Kysymys 10 koski palvelujen kehittämisehdotuksia. Vastaajia tähän kysymykseen tuli 53 kpl eli lähes 64 % kaikista vastaajista. Pankkipalveluja kaipasi yhdeksän vastaajaa ja pankin sulkemista pidettiin suurena tappiona. Pankkiautomaattia toivotaan Karvion Nesteelle. Lähituottajien tuotteita toivotaan myyntiin. Vastaajat haluavat ostaa tuotteita paikallisilta tuottajilta, kuten perunaa, mansikoita ynnä muuta sellaista. Esimerkiksi paikallista perunaa ei ole saatavilla Karvion kaupassa. Karvion kaupan pihaan toivottiin enemmän tapahtumia. Nettikahvilalle voisi olla sosiaalista tilausta kesäkuukausina ja ehdotettiin uuden koulun koneita käyttöön.

Lohen kalastus olisi hyvä matkailun lähde. Palokin koskia toivottiin vapaiksi ja ”Koskivestivuali”-perinnettä elvytettäväksi. Varistaipaleelle toivottiin kauppaa ja kylän yhteisöllisyyttä heräteltäväksi.

Varistaipaleelle toivottiin myös muuta palveluyrittämistä, kun kahvilan toiminta loppui. Kanavan aluetta kannattaisi kehittää.

Panostamista vapaa-ajan asukkaisiin toivottiin eli heidän pitämistä ajan tasalla. Uusille vapaa-ajan asukkaille haluttiin järjestettävän kunnan info-tilaisuuden. Nettisivustoja toivottiin, jonka yhteyteen tulisi esittely paikallisista palvelun tarjoajista ja tapahtumista. Paremmin tietoa paikallisista tekijöistä ja palvelujen saatavuudesta esimerkiksi pihapuiden kaatoon ja pieniin maanrakennustöihin, erään vastaajan sanoin. Kyläkauppa sai paljon kritiikkiä ja sille toivottiin kilpailevaa liikettä. Tuotevalikoiman laajuudessa, kattavuudessa ja saatavuudessa huomautettiin olevan parantamisen varaa. Ennakointia tilauksiin ja kysyntään kausivaihtelut huomioiden toivottiin myös. Eväät voisi ostaa paikallisesti eikä tarvitsisi kuskata lämmintä maitoa ”kirkolta”. Lisäksi hinnoitteluun toivottiin parannusta.

Jätehuolto herätti kiivasta keskustelua. Uusi jätteiden jättöpaikka ei ole lähtenyt toivotulla tavalla toimimaan, eikä sen valvonta ole kohdallaan. Autoille kääntöpaikka on liian ahdas ja jäteastiat ovat niin täynnä, että osa vapaa-ajan asukkaista kuskaavat jätteet kotipaikkakunnalle.

Viimeiseen kysymykseen 11 vapaa sana vastauksia tuli 38. Eniten toivottiin Palokin koskien vapauttamista. Heinävesi saisi siten koskista lisätuloja, esimerkiksi kalastajat toisivat kuntaan uusia työpaikkoja matkailun muodossa. Myös luontoon ja puuhun liittyvät aiheet voisi synnyttää uusia työpaikkoja. Naiset Nipunlaskussa -tapahtumaa kehutaan niin loistavaksi ja ainutlaatuiseksi, että muut kunnat ovat siitä kateellisia. Yhteisiä Pohjois-Heinäveden kylien nettisivuja kaivattiin. Siellä voisi kertoa kylien ominaispiirteistä, historiasta, tarjolla olevista palveluista sekä tarjota esimerkiksi keskustelupalstan. Haluttiin myös, että kesäasukkaita aktivoidaan mukaan kylien toimintaan. Kesällä haluttaisiin järjestettävän esimerkiksi seurantalolla piirakkakurssit tai kukkokurssit. Ne jotka kävivät perinneruokatapahtumassa, pitivät siitä ja toivoivat sitä järjestettävän useammin. Monet toivoivat tulevaisuudessa, että voisivat viettää enemmän aikaa vapaa-ajan asunnollaan myös syksyn metsästyskautena ja talvikuukausina.

Sivuteiden kunto huolestutti, koska sitten vasta korjataan, kun ei autolla pääse kulkemaan. Jätteenkeruupiste sai kritiikkiä siitä, että sen valvonta ei ole kohdallaan.

4 Pohjois-Heinäveden kylien asukkaat

Pohjois-Heinäveden alueella asuu vakinaisesti Tilastokeskuksen mukaan yhteensä 814 henkilöä. Heistä alle 14-vuotiaita on 91, 15–64-vuotiaita 498, 65–74-vuotiaita 122 ja yli 75-vuotiaita 103.

4.1 Kylien asukkaille tehdyn kyselyn tulokset

Kysely jaettiin Pohjois-Heinäveden kylien asukkaille noin 370 talouteen. Vastauksia tuli 130 ja näin ollen vastausprosentti oli 35 %. Osa kyselyistä (48 kpl) lähetettiin sähköpostilla, jonka mukana oli linkki sähköiseen kyselyyn ja loput jaettiin paperiversioina talouksiin talkoovoimin. Kesällä 2011 tehtyyn vastaavaan kyselyyn vapaa-ajan asukkaille vastausprosentti oli 73 %.

Perheiden koot vaihtelivat yhdestä kuuteen ja yli 63 vuotta vastaajista oli 46 % ja ryhmään 51 – 62-vuotiaat kuuluvia oli 44 %. Alle 7-vuotiaiden perheitä oli vastanneista 6 %, 8 – 12-vuotiaiden perheitä 9 % ja 14 % 13 – 17-vuotiaiden perheitä. Yleisin asuinmuoto oli omakotitalo (74 %). Asukkaista Pohjois-Heinävedellä käy töissä 41 % ja seuraavaksi eniten Heinäveden kirkonkylällä 10 %.

Eniten palveluista käytettiin päivittäistavarakauppaa (91 %), seuraavaksi tulivat postipalvelut (90 %), huoltoasema (85 %) ja jätehuolto (83 %). Lääkäripalveluja käyttäisi vastaajista 78 %, jos niitä olisi saatavilla. Kyyti ja kuljetuspalveluja käyttäisi 22 %, siivouspalveluja 21 % ja kotisairaanhoitoa 19 %. Yksittäisiä vastauksia saivat ystäväpalvelut, hevostalli, venevuokraamo, pankkiautomaatti ja entisajan ”tiistaikuljetus” oli niin tarpeellinen, että siitä voisi vaikka maksaa.

Eri-ikäisille toivottiin seuraavanlaisia palveluja ja harrastusmahdollisuuksia:
0-6-vuotiaat: leikkikenttiä, enemmän liikuntamahdollisuuksia, kerhoja, askartelua, hiihto- ja kalastuskilpailuja, kunnan kerho 3-5-vuotiaille
7-11-vuotiaat: uimahalli, harrastuskerhot: liikunta ja taide, näytelmäkerho, oma sählyvuoro
12-18-vuotiaat: limudiskoja, kahvila/nuorisotalo, skeittiparkki, liikunta ja vapaa-ajan viettopaikkoja, ruoanvalmistuskursseja
työikäiset: liikuntaa, tanssia, valaistu latu, lenkkipolku, kuntosali, kuntojumppaa, käsityöharrastus, uimahallikuljetukset, ravintola, perinneruokailtoja
eläkeläiset: tietokonekurssi, tapaamispäivä esimerkiksi seurakuntakodilla kahvituksen ja yhteislaulun merkeissä, kirjakerhot ja uimahalliretket

Kuntosalia toivottiin eniten harrastusmahdollisuudeksi, se sai 56 % kannatuksen. Seuraavaksi eniten saivat ääniä murtomaahiihtoladut (48 %) ja käsityökerhot 37 %. Yksittäisiä ääniä saivat ohjattu uinti, ratsastus, puutyöt, tanssi, elokuvakerhot ja hyvä yleinen uimaranta.

Heinäveden kirkonkylä on paikka, jossa käydään eniten asioilla (79 %), yleensä vähintään kerran viikossa. Joensuussa käydään asioimassa seuraavaksi eniten (60 %), Varkaudessa (35 %) ja Kuopiossa käy 13 %. Muita yksittäisiä asiointipaikkakuntia ovat Helsinki, Jyväskylä ja Pieksämäki.

Seurakunnan toivotaan järjestävän jumalanpalveluksia Pohjois-Heinävedelle, se sai eniten vastauksia eli 54 %. Seuraavaksi eniten toivottiin kerhoja lapsille (51 %) ja aikuisille (38 %) ja diakoniapalveluita 34 %. Yksittäisissä vastauksissa toivottiin raamattu- ja rukouspiirejä, teemallisia keskusteluiltoja sekä säännöllistä liikennettä, jonka avulla pääsee tapahtumiin, niin että niiden toiminta kannattaa.

Pohjois-Heinävedelle halutaan tulevaisuudessa toritapahtumia, eräretkeilyä ja lähiruokaa. Lähiruoan toivotaan olevan paikallista kalaa, jota olisi myynnissä

esimerkiksi kalatorilla. Lisäksi toivotaan paikallisia leivonnaisia, marjoja ja vihanneksia myyntiin.

Palokin koskien ennallistamista toivoi 40 % vastaajista. Koskien vapauttaminen johtaisi Heinäveden matkailun uuteen nousuun. Jäteasiat halutaan kuntoon keräyspisteellä niin, että sinne järjestetään kameravalvonta. Pohjois-Heinäveden kylien nettisivut halutaan toimimaan siten, että tiedot ovat ajan tasalla ja siellä on keskustelumahdollisuus sekä omia valokuvia voi liittää sivuille.

Viimeisessä kysymyksessä kysyttiin mahdollisesta kuntaliitoksesta, mihin suuntaan haluttaisiin liittyä. Eniten vastauksia sai Joensuun suunta (61 %), joka koetaan luontevimpana yhteytenä Pohjois-Heinävedelle, koska siellä on toimivat terveyspalvelut. Neljäsosan äänistä sai Varkauden suunta (25 %) ja Kuopion suunta sai 4 % kannatuksen. Loput 10 % eivät osaa sanoa kantaansa tai heille on sama mihin liitytään tai Heinäveden pitää pysyä itsenäisenä kuntana.

5 Pohjois-Heinäveden yrittäjät

Yritystoiminta on alueella melko vilkasta. Kymmenen suurinta yritystä työllistää ympäri vuoden noin 150 henkilöä ja lisäksi kesällä noin 50 henkilöä. Kaksi suurinta työnantajaa ovat Leväniemen palvelukeskus ja Valamon luostari. Toimivia maatiloja on alueella noin kymmenen, ja niistä kahdelle valmistuu syksyn (2012) aikana suurnavetat.

5.1 Yrittäjille tehdyn kyselyn tulokset

Viimeinen kysely tehtiin Pohjois-Heinäveden yrittäjille. Kysely tehtiin syksyllä 2012 ja vastauksia tuli yhteensä 18 eli vastausprosentti oli 38 %.

Pohjois-Heinäveden alueen palveluista käytetään kauppaa, postia, yhteistyökumppaneita, kiinteistönhuoltoa, koneyrittäjiä, huoltoasemaa, taksia, hammas-

lääkäriä, jalkahoitolaa, konservointilaitosta, Leväniemen puuverstasta, kunnanpalveluita: (maaseututoimisto, eläinlääkäri, kirjasto), sähkömiestä, parturia ja pesulapalveluita.

Seuraavaksi kysyttiin palveluita, joita toivotaan saavan Pohjois-Heinävedeltä. Eniten kaivattiin takaisin pankkipalveluita (käteisen rahan käsittely) ja matkahuoltoa. Lisäksi toivottiin kylmälaitehuoltoa, kylmää D-pistettä, lähiruokamyymälää tai muuta sellaista, jonne saisi myyntiin paikallisilta tuottajilta tai jonkinlaista markkinointikanavaa. Elintarvikekauppaan toivottiin laajempaa valikoimaa.

Kirkonkylän palveluista käytetyimpiä olivat pankkipalvelut, rautakauppa, kenkäkauppa, apteekki, ravintola- ja pitopalvelu, puutarhamyymälä, julkiset palvelut (terveyshuolto ja kunnan palvelut), matkahuolto, tilitoimisto, auton huolto, parturi, vesijohtoliike, metsäneuvonta, pienkonehuolto + myymälä, huoltoasema, satunnaisesti kuljetuspalvelut, ravintolapalvelut, kaupat ja paikallislehti. Yleensä ensisijaisesti pyritään käyttämään oman kunnan palveluja.

Varkaus, Joensuu ja Kuopio ovat lähikaupunkeja, joista haetaan erinäisiä hankintoja viikoittain. Lisäksi niiden palveluista käytetään pankkipalveluita, mainostoimistoa, kirjapainoa, toimistotarvikeliikkeitä, kangaskauppaa, silmälääkäriä, optikkoa, teknistä kauppaa, varaosaliikkeitä, kirjanpitopalveluja, erityispuutavaraliikkeitä, rautakauppaa ja tukkuliikkeitä. Lisäksi niistä hankitaan kaikkea muuta yritystoimintaan liittyvää, joita ei saa Heinävedeltä.

5.2 Palautetta kunnalle ja päättäjille yrittäjiltä

- Uudet ja vanhat päättäjät olisivat avarakatseisia ja näkisivät alueemme valoisat kehitysmahdollisuudet, joita pyrkisivät viemään yhdessä eteenpäin puoluekannasta riippumatta
- Terveyskeskuspalveluja tulee parantaa
- Petruman tiet kuntoon

- Palvelukoti toisi Valamoon 22 uutta pysyvää työpaikkaa, joten kunnan toivotaan tukevan hanketta
- Yhteen hiileen puhaltaminen yli puoluerajojen
- Heinävesi saisi suosia palkatessaan oman kunnan työntekijöitä, kuten Varkaus tekee
- Verkostoitumista ja asioihin perehtymistä lisää
- Päätöksenteko ei yleensä helppoa, mutta arvostan paikallisdemokratiaa
- Pohjois-Heinävesi kehittyy nopeasti
- Huomioimalla maaseudun pitkät matkat
- Matkailun merkitys on huomattava Heinävedelle, joten missä oikeat ponnistelut matkailuyritysten tukemiseen???
- Matkailua tulee kehittää ja siten luoda uusia työpaikkoja
- Tiedottamista, avoimuutta ja yhteistyötä
- Pohjois-Heinävesi kehittyy nopeasti
- Strategiat ajanmukaisiksi ja yritykset huomioon ottaviksi
- Tukemalla nykyisten palvelujen säilymistä ja toivottavasti lisäämistä
- Kunnan tulisi olla kehittämässä haja-asutus alueiden yritystoimintaa ja uusien työpaikkojen syntyä
- Kunta huomioi liian vähän alkutuottajia, kaavoituksen tekoa, annettava painoarvoa ja jaettava tietoa aktiivisesti
- Alueen yrittäjien ja kunnan yhteistyön tulisi olla tiiviimpää

6 Yhteenveto

Pohjois-Heinäveden kylien SWOT-analyysi.

Vahvuudet • ainutlaatuinen ympäristö • luonto • hiljaisuus • luostarit • kanavat • talkootyö • mukavat ihmiset • kylätapahtumat • uusi Karvion koulu ja päiväkoti	**Heikkoudet** • kausiluonteisuus • syrjäinen sijainti • ravintola- ja majoitustilojen saatavuus • ympäristöasiat • vähän lähituottajia
Mahdollisuudet • Pohjois-Heinäveden matkailun kehittyminen • luontoon liittyvät aktiviteetit: kalastus, marjastus, vesistöt, lähiruoka • hiljaisuus • yhteistyö yli kuntarajojen • Valtatie 23 (Varkaus-Joensuu) • Juojärvi, uusi maakuntajärvi • Palokin koskien palauttaminen • perinteet	**Uhkat** • väestön ikääntyminen • palvelujen väheneminen • polttoaineiden hintojen nousu

Ainutlaatuinen miljöö luo edellytykset monenlaiselle kehitykselle. Kyläyhteisön vireys ja yhteishenki, kyläläisten ystävällisyys ja lupsakkuus, puhtaus, rauha, hiljaisuus ja nostalgia ovat seudun vetovoimatekijöitä. Puhdas luonto aktiviteettimahdollisuuksineen, hiljentyminen, rauhoittuminen ja lähiruoka ovat vahvuuksia, joista tulevaisuudessa voitaisiin tuotteistaa laadukkaita tuotepaketteja.

Lähiruoka on tämän ajan trendi. Esimerkiksi kylän tapahtumissa voisi tarjoilussa painottaa oman seudun raaka-aineita. Heinäkuussa järjestettävään toritapahtumaan olisi suotavaa saada myyntiin paikallisia tuotteita ja käsitöitä. Paikallisuus koetaan myös palveluna.

Maaseudun pienten yritysten kehittymisen tärkeänä keinona pidetään yritysten yhteistyötä ja keskinäistä verkostoitumista. Verkostoitumalla saavutetaan näkyvyyttä, kannattavuutta ja laatuun perustuvaa toimintaa. Yhteistyötä kannattaisi tehdä myös yli kuntarajojen ja näin esimerkiksi markkinointi tehostuu.

Vapaa-ajan asumisessa, kuten kylien kehittämissä otetaan huomioon kestävän kehityksen mukaiset toimenpiteet. Jätehuolto, ympäristöasiat, luonnon ja maiseman suojelu sekä paikallisten asukkaiden toiveet ja tarpeet tulee ottaa huomioon päätöksenteossa. Vapaa-ajan asumisessa pyritään myös ekologisuuteen. Näin jatkossakin voimme nauttia puhtaasta luonnosta.

Kauppa oli eniten käytetyin palvelu vapaa-ajan asukkaiden vastauksissa. Näin ollen sen kannattaa panostaa ottamalla huomioon asiakkaiden toiveet asiakastyytyväisyys mittauksilla.

Nettisivujen toteuttamisesta on jo päätetty. Sivuilla tulisi näkyä kylien historiaa, ajan mukaiset kylien tapahtumat, paikallisten yrittäjien esittelyt ja linkit kotisivuille. Myös kuvapankki ja keskustelupalstoja oli toivottu sivuille.

6.1 Hanketyöryhmän näkemys tulevasta kehityksen suunnasta

Väestökehitys

Kehitys jatkuu suotuisana johtuen ikärakenteen muutoksista, asumisvaihtoehtojen monipuolisesta tarjonnasta sekä palveluiden kehittymisestä johtuen. Alue on ainoa kotikuntamme alueista, jossa väestömäärä on pysynyt ennallaan, kun huomioimme luonnollisen poistuman ja syntyvyyden. Tulevaisuus väestökehityksen osalta riippuu siitä, miten vetovoimaiseksi alue muotoutuu ja kehittyy.

Vapaa-ajan asukkaat

Alueen perusinfran toteutuksen myötä vapaa-ajan asukkaat ovat suuri mahdollisuus ja se näkyy palvelujen kysynnän lisäksi myös rakentamisen vaihtoehdoissa. Kysely vapaa-ajan asukkaille osoittaa erinomaisella tavalla palvelujen kehittämistarpeita edelleen.

Talouksien määrä

Toteutuneella suunnitelmajaksolla 2004–2010 myyntiin tulleet kiinteistöt ovat nopeasti löytäneet uudet käyttäjät ja tästäkin johtuen positiivinen kehitys jatkunee. Lisääntynyt kakkosasuntojen määrä on tässä hyvä kehityksen suunta, mutta vapaana olevien rantatonttien vähäisyys tulee rajoittamaan lisärakentamista tulevaisuudessa.

Elinkeinot

Matkailun yritystoiminnan muutokset ja toteutuneet investoinnit sekä lomakylähankkeet ovat jo osin onnistuneita. Tämä näkyy jo nyt yritysten kasvuna, palvelujen lisääntymisenä sekä yritysten menestyksessä. Alueemme sijainti keskeisenä matkailuvirtojen paikkana luo yhä edelleen upeita mahdollisuuksia. Jo nyt näyttää siltä, että tonttitarjontaa tulisi olla uudelle yritystoiminnalle.

Työpaikkakehitys

Laajeneva yritystoiminta on luonut jo merkittävän osan työpaikkaomavaraisuutta. Liike- ja palvelutyöpaikat sekä hoiva- ja huolenpitopalvelujen kasvu näyttää jatkuvan. Tästä johtuen asumisvaihtoehtojen valintamahdollisuuksia tulisi olla enemmän. Työssä käydään yhä enemmän myös kunnan keskustaajamassa ja lähikaupungeissa sekä kunnissa.

Kunnalliset palvelut

Koulun ja päiväkodin myötä palvelut lapsiperheille ovat kunnossa. Kotipalvelu ja kotisairaanhoidon palvelut ovat kohtuullisia. Pitäisi selvittää nopeasti, miten vanhusten hoiva- ja huolenpitopalveluihin liittyvät asumisvaihtoehdot tulisi ratkaista. Ratkaisu voisi olla se, että osa palveluista toteutuisi Karvion taajamassa.

Seurakunnan palvelut

Seurakunnan palvelutarjonta on rajoittunut seurakuntakodissamme toimituksiin, kerhoihin ja kuukausittaisiin messu- ja jumalanpalveluksiin. Yhteistyötä kaivataan eri toimijoiden kesken.

Joukkoliikennepalvelut

Kuluneella vuosikymmenellä joukkoliikennepalvelut ovat merkittävästi heikentyneet. Nyt uuden koulun ja päiväkodin myötä lasten koulu- ja päiväkotikuljetusten tarpeisiin tulisi yhdistää myös autottomien ikäihmisten liikkumismahdollisuudet. Kunnan kustantamiin palveluihin tämä lienee vain suunnittelu ja toteutuskysymys. Toimivat joukkoliikennepalvelut ovat osa ikäihmisten kotona selviytymistä

Koulut

Toteutunut kouluratkaisu on luonut hyvän mahdollisuuden lasten- ja nuorten sekä aikuisten liikuntamahdollisuuksien kehittymiselle. Urheilukenttä ja jääkiekkokaukalo sekä liikuntasali ovat olleet jo nyt erinomainen menestystarina niin talvi- kuin kesäliikunnalle. Uusi koulu on kokoontumispaikkana kehittänyt myös muuta harrastustoimintaa. Koulun merkitys koko Pohjoisen alueemme kehityksessä on kiistaton.

Karvion jääkiekkokaukalon avajaisottelussa 29.12.2010 oli useita satoja katsojia.

7 Lopuksi

Vuonna 2004 valmistuneessa kyläsuunnitelmassa oli konsultin näkemys siitä, että ”Syntyy uuden vuosikymmenen kyläkeskus Karvio” Tuo kahdeksan vuoden takainen ennustus on toteutunut. Nyt Pohjois-Heinävesi tarvitsee suunnitelman ja toteutumiselementit tästä vuosikymmenestä vuoteen 2020 saakka. Tähän suunnitelmaan ja toteutukseen tarvitaan yhteistyötä yrittäjiltä, kuntapäättäjiltä, eri viranhaltijaorganisaatioilta sekä alueen asukkailta kuin myös vapaa-ajan asukkailta. Yhteistyöllä onnistumme siinä, että Pohjois-Heinävesi on kokonaisuutena vetovoimainen ja tunnettu alue, jonka palvelut ovat kunnossa ja ovat laadukkaita. Kaiken kehittämisen tulee lähteä asukkaiden, yritysten ja meille tulevien vieraiden tarpeita kuunnellen.

Pohjois-Heinäveden kylät ry

Timo Kukkonen	puheenjohtaja
Veli-Pekka Hartikainen	varapuheenjohtaja
Aarne Hiltunen	sihteeri

Muut hallituksen jäsenet:

Paavo Kolari

Tapani Leskinen

Mika Lukkarinen

Ossi Piironen

Jonna Räisänen

Julkaisija: Pohjois-Heinäveden kylät ry

Teksti: Kyläsuunnitelman suunnitteluryhmä: Teija Glad-Hiltunen, Veli-Pekka Hartikainen, Aarne Hiltunen, Reino Huttunen, Paavo Kolari, Timo Kukkonen, Tapani Leskinen, Ossi Piironen ja Sakari Tolvanen

Kuvat: Teija Glad-Hiltunen, Ahti Koponen ja Ossi Piironen

Kotisivut: Juha Katila, juha@juhakatila.com

Kotisivujen osoite: pohjoisheinavesi.fi

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus